

Yerlərdə vətəndaşların ictimai informasiyalara əlçatanlıq səviyyəsinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı aparılmış

SORĞUNUN ANALIZI

(Bu sorğu Regional Əməkdaşlıq üçün Qara Dəniz Təşkilatı (Black Sea Trust for Regional Cooperation) ilə fiziki şəxs-sahibkar Azər Mehtiyev arasındakı 20 iyul 2019-cu il tarixli 03/19 sayılı xidmət müqaviləsinin tələbləri əsasında İqtisadi Təşəbbüslərə Yardım İctimai Birliyinin ekspertləri tərəfindən müvafiq rayonların yerli vətəndaş cəmiyyəti cəlb edilməklər təşkil olunub)

QISA İCMAL

Azərbaycanın 4 müxtəlif inzibati ərazi vahidində yerli əhali arasında sorğu keçirilib. Sorğuya ümumilikdə Xaçmaz, Bərdə, Yevlax rayonlarını və Mingəçevir şəhərlərini təmsil edən 408 respondent cəlb edilib.

Sorğunun keçirilməsi zamanı qarşıya 2 məqsəd qoyulub.

- 1) *Yerlərdə vətəndaşların ictimai informasiyalara əlçatanlıq səviyyəsinin qiymətləndirilməsi;*
- 2) *İctimai informasiya əldə etmək hüququ ilə bağlı məlumatlılıq səviyyəsinin qiymətləndirilməsi.*

Sorğu iki hissədən ibarətdir:

- 1) *respondentlərin cinsini, təhsilini, yaşadığı rayonu və iş yerini dəqiqləşdirən suallar*
- 2) *ictimai informasiyalara əlçatanlıq səviyyəsinin qiymətləndirilməsinə yönəlmiş suallar*

Respondentlərin cavablarının dürüstliyinin təmin edilməsi məqsədilə sorğu anaonim şəkildə aparılıb. Eyni zamanda bütün əhali qruplarının təmsilçiliyini təmin etmək üçün respondentlərin gender tərkibi, yaşı, təhsil səviyyəsi, yaşayış yeri və iş yeri üzrə limitlər müəyyənləşdirilib.

Sorğu cavablarının analizi aşağıdakı nəticələri ortaya çıxartdı.

- Respondentlərin gündəlik həyatlarında dövlət və bələdiyyə qurumlarının göstərdiyi xidmətlərlə bağlı məlumatlara yüksək ehtiyacları olsa da onların faktiki olaraq məlumatlara çıxış imkanı aşağıdır.
- Məlumatlara çıxış imkanı inzibati ərazi vahidləri üzrə kəskin fərqlənir.
- Respondentlər ictimai xidmətlərlə bağlı məlumatları əldə etmək üçün bu xidməti göstərən qurumların rəsmi internet səhifələrinə üstünlük versələr də reallıqda əsasən sosial şəbəkələrin məlumatlarından faydalanırlar.
- Ali təhsilli respondentlərin aşağı (orta ixtisas və orta) təhsilli respondentlər müqayisədə məlumat almaq imkanları reallıqda daha yüksəkdir.
- Respondentlər dövlət və bələdiyyə qurumlarına daha çox *səhiyyə, mənzil-kommunal və sosial-müdafiə* ilə bağlı məlumatlar üçün müraciət ediblər.
- Respondentlər dövlət və bələdiyyə qurumlarından məlumat əldə etmək üçün daha çox şifahi formaya (şəxsən müraciət və ya telefonla zəng) üstünlük veriblər.
- Müvafiq qurumların respondentlərin müraciətlərinə reaksiyaları əksər hallarda cavabların keyfiyyətindən asılı olaraq müsbət olub.
- Respondentlərin böyük əksəriyyəti məlumatların açıqlanmasının dövlət və bələdiyyə qurumlarının öhdəlikləri olduğunu bilirlər. Bu məsələ respondentlərin təhsil səviyyəsinin yüksək olması da əhəmiyyətli rol oynayır.

- Dövlət və bələdiyyə qurumları onlara edilən müraciətləri cavablandırmadıqda respondentlər əsasən onlara öhdəliklərini xatırlatmaqla kifayətlənirlər. Ali təhsilli respondentlər daha çox məhkəməyə müraciət edirlər.
- Qadınlarla müqayisədə kişi respondentlər daha çox konkret addım atmağa (*yuxarı instansiyalara şikayət, məhkəməyə müraciət və s.*) meyillidirlər.

SORĞUNUN METODOLOGİYASI

Rəyin öyrənilməsi forması: Anonim sorğu

Sorğunun aparılması forması: Anket sorğusu vasitəsilə

Sorğuya cəlb edilən respondentlərin sayı: 408 nəfər

Sorğunun keçirildiyi ərazilər: Bərdə, Yevlax, Mingəçevir, Xaçmaz

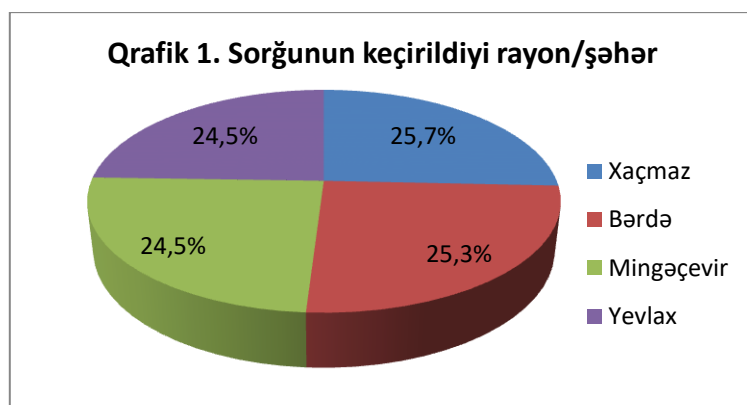
Yaşayış məntəqələri: rayon (şəhər) mərkəzi, kənd yerləri

Respondentlərin sayının bölgüsü: hər rayonda (şəhərdə) 100 nəfər

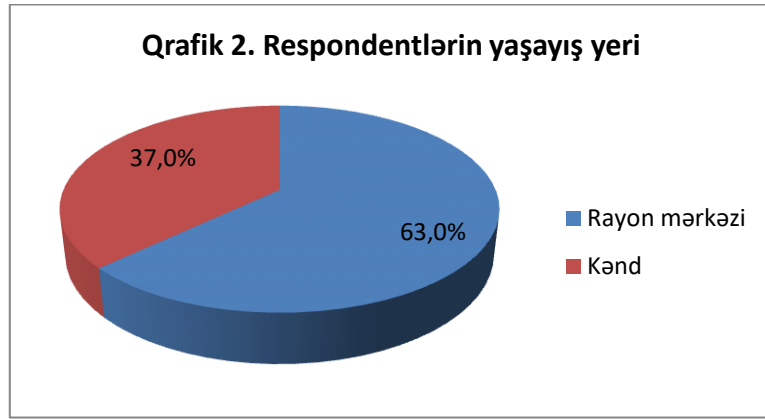
Respondentlərin tərkibinə qoyulan tələblər:

- Gender tərkibi – qadınların payı ən azı 30%;
- Təhsil səciyyəsi - ali təhsillilərin payı ən azı 15%;
- Yaş həddi – 18-65 yaş arası
- Yaşayış yeri – ən azı 30% olmaqla kənd əraziləri və rayon (şəhər) mərkəzləri
- İş yerləri – sosial, aqrar, büdcə sektorları və işsizlər

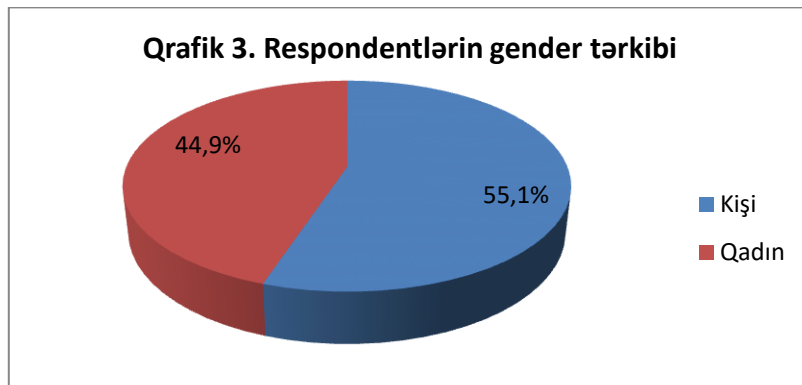
Sorğunun keçirilməsi zamanı respondentlərin ərazi təmsilçiliyinin bərabər səviyyədə bölgüsünə diqqət yetirilib. Nəticədə repondentlərin 25,7%-i *Xaçmaz* rayonunun, 25,3%-i *Bərdə* rayonunun, 24,5%-i *Yevlax* rayonunun, 24,5%-i isə *Mingəçevir* şəhərinin payına düşüb. (Qrafik 1)

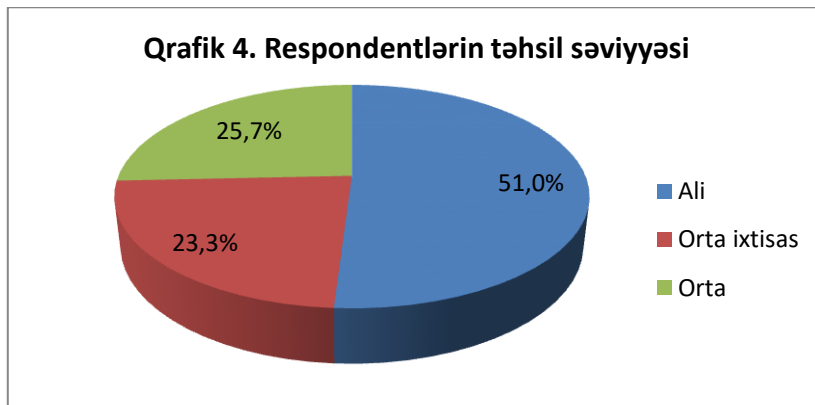
Respondentlərin 63%-i mərkəzdə ərazilərdə, o cümlədən rayon mərkəzində, 37%-i isə kənd yerlərində yaşayırlar. Mərkəzi ərazilərdə yaşayanlarının payının çoxluğu respondentlərin ¼-nin Mingəçevir şəhərini təmsil etməsi ilə bağlıdır. Mingəçevir şəhərinin kənd yaşayış məntəqələri olmadığından avtomatik olaraq ümumi respondentlərin 24,5%-inin yaşayış yeri rayon mərkəzi olaraq qeydə alınıb. (Qrafik 2)

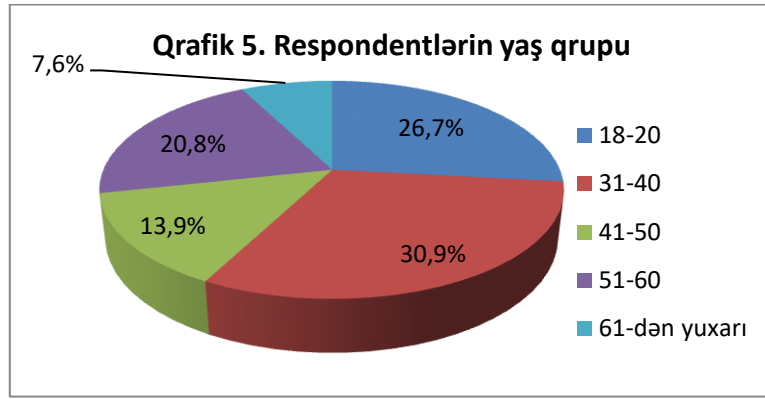
Sorğuda respondentlərin gender tərkibi də nəzərə alınıb və gender bərabərliyinin qorunmasına çalışılıb. Nəticədə respondentlərin 55,1%-i *kişilərin*, 44,9%-i isə *qadınlardan* payına düşüb. (Qrafik 3)

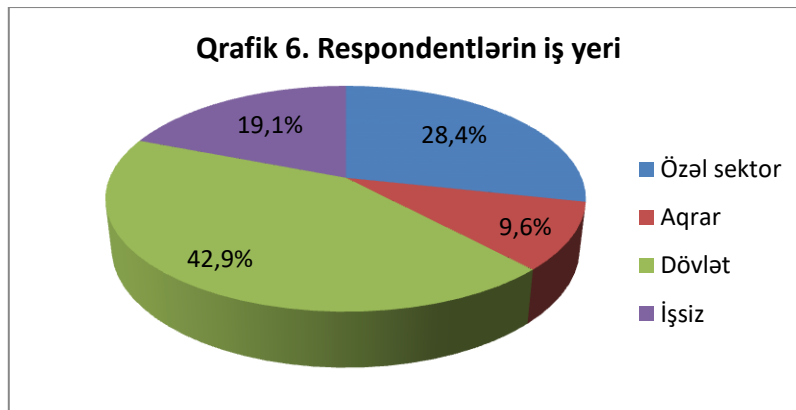
Sorğuya cəlb edilənlərin təhsil səviyyəsi də nəzərə alınıb. Nəticələrin analizi göstərir ki, respondentlərin təxminən yarısı (51%) ali, 23,3%-i orta ixtisas, 25,7%-i isə orta təhsilə məhəlndirlər. (Qrafik 4)

Respondentlərə qarşı digər tələb onların yaşı ilə bağlıdır. Sorğu zamanı bütün yaş qruplarından olan şəxslərin iştirakının təmin olunması əsas vəzifələrdən biri olub. Yaş qrupları 5 qrupda sistemləşdirilib. 18-20 yaş qrupuna daxil olan respondentlərin payı 26,7%, 31-40 yaş qrupununa daxil olanların payı 30,9%, 41-50 yaş qrupununa daxil olanların payı 13,9%, 51-60 yaş qrupununa daxil olanların payı isə 20,8% olub. Respondentlərin 7,6%-nin yaşı 61-dən yuxarı olub. (Qrafik 5)

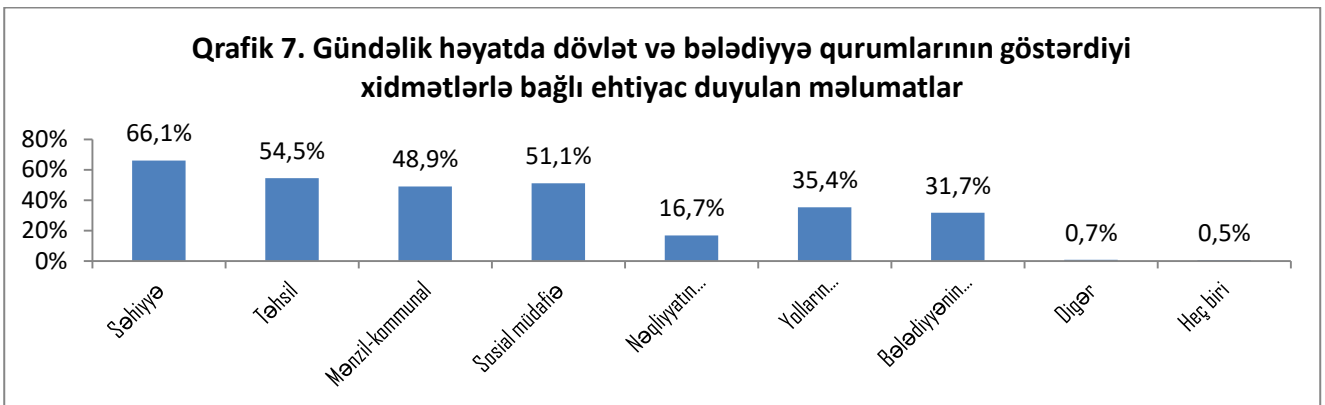
Sorğu keçiriləndə respondentlərin iş yeri də nəzərdən keçirilib. Cavab variantlarından məlum olur ki, sorğuya cəlb edilən əhəlinin 42,9%-i dövlət, 28,4%-i özəl sektorda çalışırlar. 9,6% respondent isə aqrar sektorda işləyənlərdir. Sorğuda həmçinin işsizlərin də (19,1%) rəyi nəzərə alınıb. (Qrafik 6)

CAVABLARIN ANALIZI

İlkin sual respondentlərin gündəlik həyatlarında dövlət və bələdiyyə qurumlarının göstərdiyi xidmətlərlə bağlı ehtiyac duyduqları məlumatların çeşidi ilə bağlı idi. Sualın verilməsində məqsəd respondentlərin məlumatlara münasibətdə ehtiyac səviyyəsini qiymətləndirmək olub. Respondentlərə eyni zamanda bir neçə cavab variant seçməyə imkan verilmişdi.

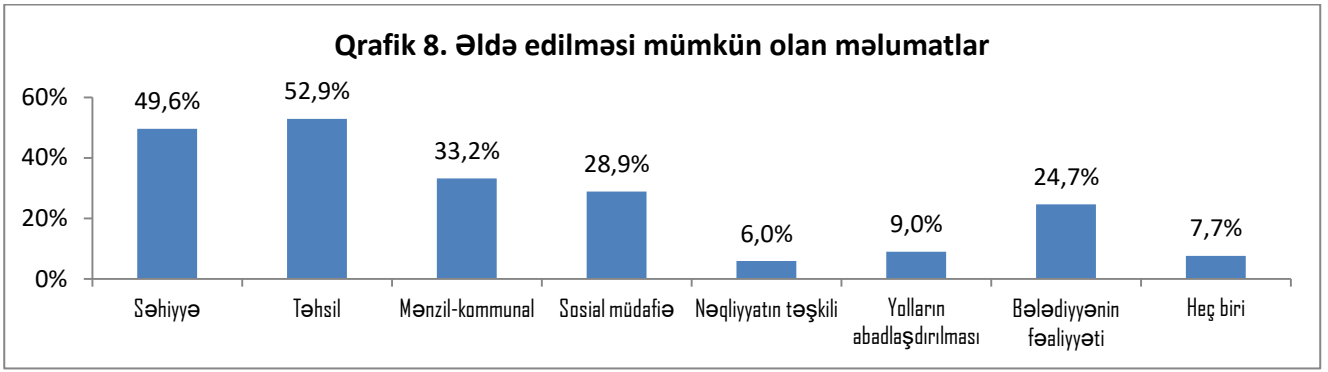
Cavab variantlardan məlum olur ki, respondentləri əsasən səhiyyə (66,1%), təhsil (54,5%) və sosial-müdafiə (51,1%) xidmətləri maraqlandırır. Rəyi soruşulanların yarısından çoxu bu xidmət növlərini qeyd ediblər. Bundan başqa mənzil-kommunal (48,9%), yolların abadlaşdırılması (35,4%) və bələdiyyələrin fəaliyyəti (31,7%) də ehtiyac duyulan məlumatlar sırasında olub. Nəqliyyatın təşkili (16,7%) ən azı maraq doğuran xidmətlərdən olub. 0,7% respondent digər məlumatları (kənd təsərrüfatı, əmlak və s.) qeyd edib. 0,5% respondent isə heç bir məlumata ehtiyac duymadığını bildirib. (Qrafik 7)

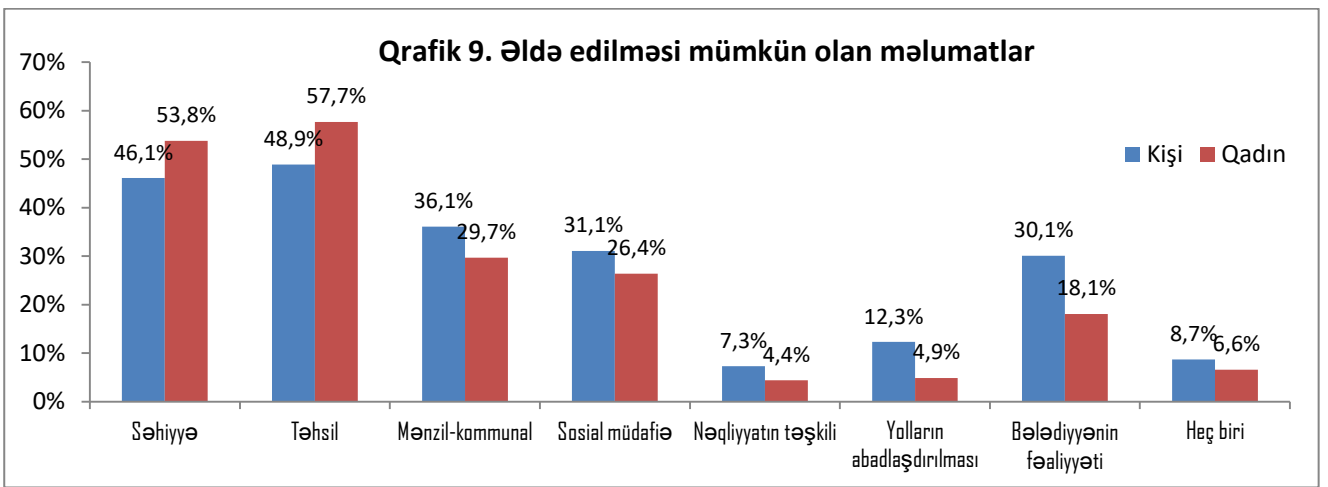
Nəticə: Respondentləri əsasən səhiyyə, təhsil və sosial-müdafiə xidmətləri maraqlandırır. Bununla yanaşı mənzil-kommunal, yolların abadlaşdırılması və bələdiyyələrin fəaliyyəti də ehtiyac duyulan məlumatlar sırasındadır.

Növbəti sualın - "Ehtiyac duyduğunuz aşağıdakı hansı xidmətlərlə bağlı məlumatları əldə edə bilərsiniz?" verilməsində məqsəd respondentlərin faktiki olaraq hansı məlumatları əldə edə bildiklərini öyrənmək idi. Respondentlərin cavabları həm yaşayış yeri, həm də gender tərkibi əsasında analiz edilib.

Cavabların analizi göstərdi ki, respondentlər daha çox təhsil (52,9%) və səhiyyə (49,6%) məlumatlarını əldə edə bilirlər. Respondentlərin təxminən 1/3-i mənzil-kommunal (33,2%), sosial müdafiə (28,9%) və bələdiyyənin fəaliyyəti (24,7%) ilə bağlı məlumatları əldə edə bildiklərini bildiriblər. Yolların abadlaşdırılması (9%) və nəqliyyatın təşkili (6%) ilə bağlı məlumatlar çətin əldə edilir. 7,7% respondent isə heç bir məlumata çıxışı olmadıqlarını qeyd ediblər. (Qrafik 8)

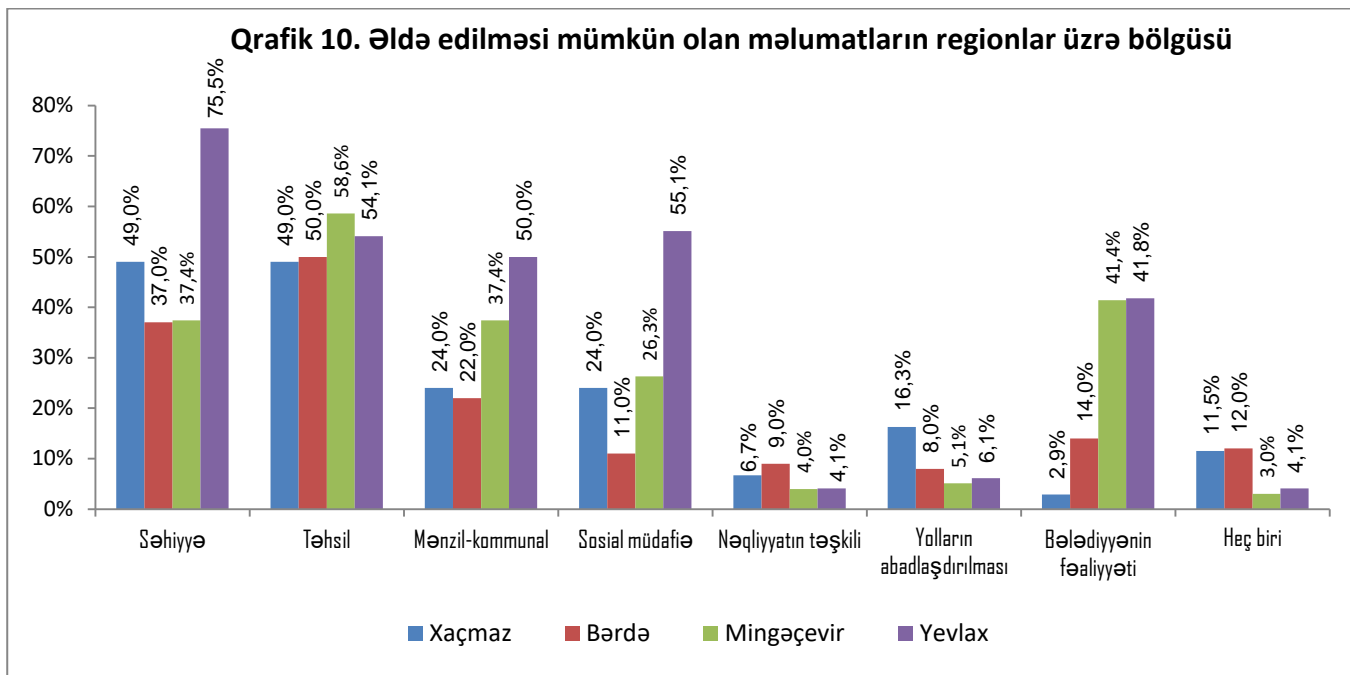
Respondentlərin gender təhlilinin apardığıda məlum olur ki, kişi və qadınların məlumatlara çıxış imkanları təxminən eynidir. Ancaq səhiyyə və təhsil məlumatları qadınlar üçün, mənzil-kommunal, sosial müdafiə və bələdiyyə fəaliyyəti ilə bağlı məlumatlar isə kişilər üçün daha çox əlçatandır. (Qrafik 9)

Məlumatların əldə edilməsinin regional bölgüsünün aparılmasında məqsəd regionlar arasında məlumatlara əlçatanlıq səviyyəsinin müəyyənləşdirmək olub. Xaçmaz və Bərdə rayonlarında səhiyyə və təhsil məlumatlarına çıxış imkanı yaxşı olsa da digər məlumatların əldə edilməsi səviyyəsi aşağı olub. Yexlax və Mingəçevir təmsilçilərinin cavablarından aydın olur ki, bələdiyyələrin fəaliyyəti ilə bağlı məlumatlara çıxış digər iki rayonla müqayisədə daha yüksəkdir. Hər 4 rayon və şəhərdə əsas problem nəqliyyatın təşkili və yolların bağlanması ilə bağlı məlumatların əldə edilməsidir. Səhiyyə məlumatlarına ən yüksək əlçatanlıq Yevlaxda (75,5%) qeyd alınıb. (Qrafik 10)

Qrafik 10. Əldə edilməsi mümkün olan məlumatların regionlar üzrə bölgüsü

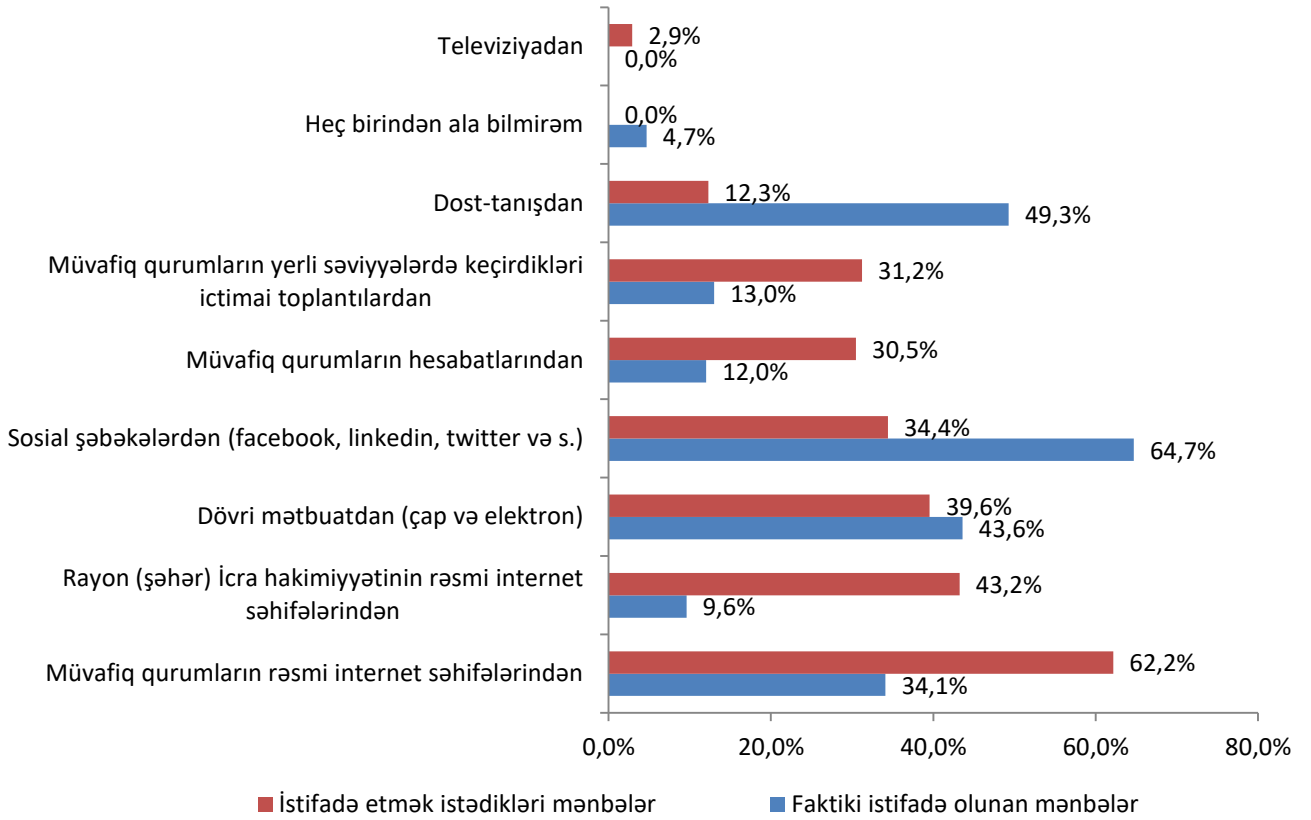

Nəticə: Cavabların analizi göstərdi ki, respondentlər təhsil və səhiyyə məlumatlarını digərləri ilə müqayisədə daha asan əldə edə bilirlər. Yolların abadlaşdırılması və nəqliyyatın təşkili ilə bağlı məlumatlar çətin əldə edilir. Gender təhlili göstərir ki, kişi və qadınların məlumatlara çıxış imkanları təxminən eynidir. Ancaq səhiyyə və təhsil məlumatları qadınlar üçün, mənzil-kommunal, sosial müdafiə və bələdiyyə fəaliyyəti ilə bağlı məlumatlar isə kişilər üçün daha çox əlçatandır. Məlumatlara çıxış regionlarda da fərqli olub. Xaçmaz və Bərdə rayonlarında səhiyyə və təhsil, Yevlax və Mingəçevirdə isə bələdiyyələrin fəaliyyəti ilə bağlı məlumatlara çıxış yaxşıdır. Nəqliyyatın təşkili və yolların bağlanması ilə bağlı məlumatların əldə edilməsi şəhər və rayonların hamısında əsas problem olub.

“Sizə lazım olan məlumatları bir qayda olaraq hansı mənbələrdən əldə edirsiniz?” sualının verilməsində məqsəd respondentlərin məlumatları əldə etmək istədikləri, ancaq faktiki istifadə edə bildikləri mənbələri müəyyənləşdirmək idi. Bu sual həm də məblərin cinlər və təhsil səviyyəsi üzrə fərqli olub-olmadığını müəyyənləşdirmək məqsədi daşıyıb.

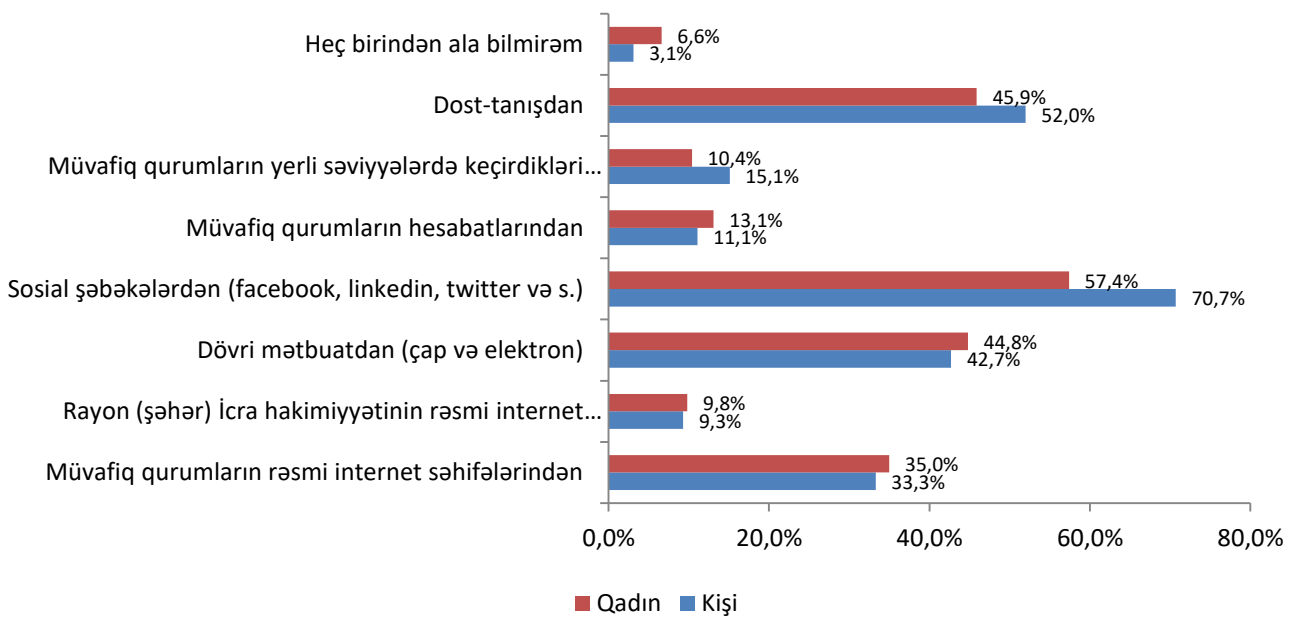
Suala cavablardan məlum olur ki, respondentlər məlumatları daha çox facebook, linkedin, twitter və s. kimi sosial şəbəkələrdən (64,7%) əldə edirlər. Halbuki respondentlər cavab variantlarında daha çox (62,2%) müvafiq qurumların rəsmi internet sahifələrindən məlumat əldə etmək niyyətlərini bildiriblər. Reallıqda isə respondentlərin təxminən 1/3-i bu mənbədən faydalana bilir. Respondentlər növbəti əsas mənbələr olaraq dost-tanışı (49,3%) və dövrü mətbuatı (43,6%) qeyd ediblər. Əslində isə rəyi soruşulanların cəmişi 12,3%-i dost-tanışa müraciət etməyə ehtiyac duyduğunu bildirib. Sorğuda iştirak edənlərin 2,9%-i televiziyaadan məlumat almaq istədiklərini vurğulayıblar. Respondentlərin 4,7%-i ümumiyyətlə heç bir mənbədən məlumat ala bilmədiklərini qeyd ediblər. (Qrafik 11)

Qrafik 11. Məlumatların əldə edilməsi mənbələri

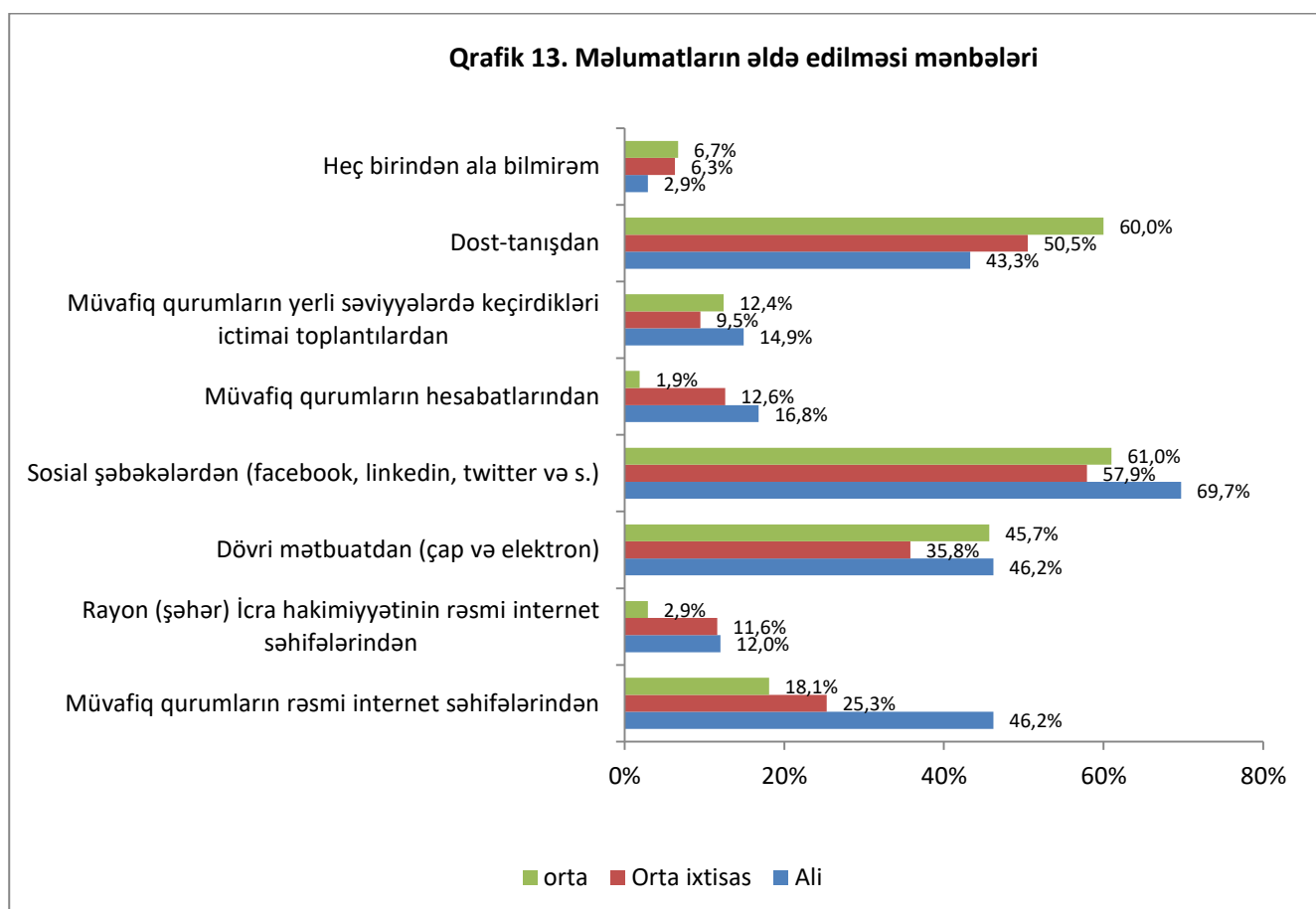

Respondentlərin gender təhlili göstərir ki, kişi və qadınlarda məlumatları almaq üçün müraciət etdikləri mənbə eynidir. Məsələn, həm kişilər (70,7%), həm də qadınlar (57,4%) üçün əsas məlumat mənbəyi *sosial şəbəkələrdir*. (Qrafik 12)

Qrafik 12. Məlumatların əldə edilməsi mənbələri

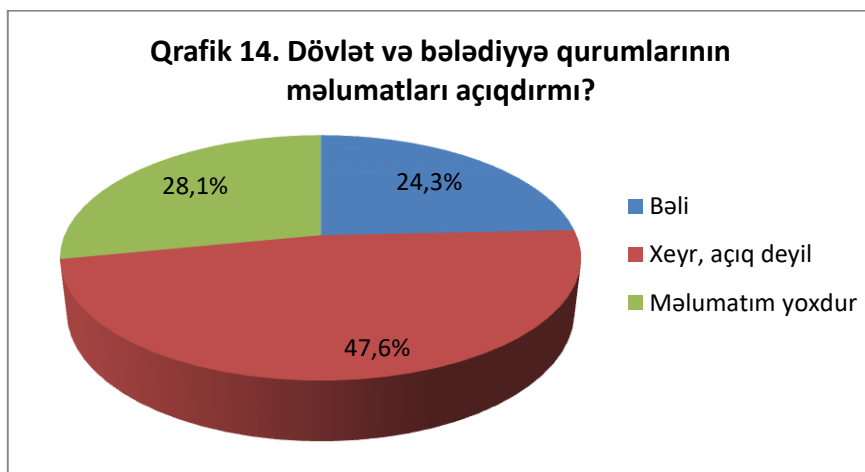
Respondentlərin təhsil səviyyəsində asılı olmayaraq *sosial şəbəkələr* əhalinin əsas məlumat mənbəyinə çevrilib. Ali təhsilli respondentlərin 69,7%-i, orta ixtisas təhsilli respondentlərin 57,9%-i, orta təhsilli respondentlərin 61%-i bu mənbələrdə istifadə etdiklərini bildiriblər. Ali təhsillilər ikinci əsas mənbə olaraq *dövri mətbuatı* (46,2%) və *müvafiq qurumların rəsmi internet sahifələrindən* (46,2%) istifadə edirlər. Orta ixtisas (50,5%) və orta təhsilli (60%) respondentlər isə ikinci məlumat mənbəyi olaraq dost-tanışa müraciət edirlər. Orta ixtisas və orta təhsilli respondentlərin üçüncü məlumat mənbəyi də üst-üstə düşür. Bu, *dövri mətbuatdır*. Diqqəti çəkən məqamlardan iri də *heç bir mənbədən* məlumat almağın qeyri-mümkün olması ilə bağlıdır. Cavablardan məlum olur ki, ali təhsilli respondentlərin 2,9%-i məlumat ala bilməməkdən şikayətləndikləri halda orta ixtisas (6,3%) və orta təhsilli (6,7%) respondentlərdə bu göstərici daha yüksəkdir. **(Qrafik 13)**

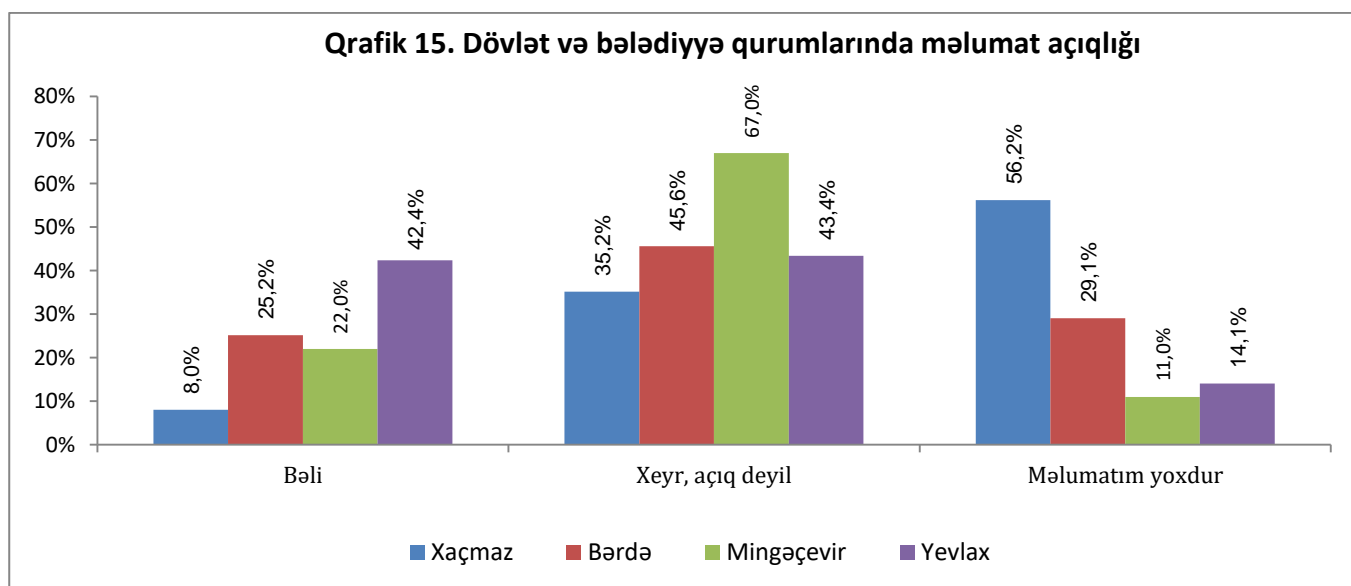
Nəticə: *Respondentlər müvafiq qurumların rəsmi internet sahifələrinə stünlük versələr də, sorğu nəticələri göstərdi ki, onlar məlumatları daha çox facebook, linkedin, twitter və s. kimi sosial şəbəkələrdən əldə edirlər. Sosial şəbəkələr həm kişi, həm də qadın cinsindən olan, həm də müxtəlif təhsil səviyyələrinə malik respondentlərin əsas məlumat mənbəyini təşkil edib.*

“Sizcə, dövlət və bələdiyyə qurumlarının məlumatları açıqdır mı?” sualı respondentlərin bu qurumların fəaliyyətinə münasibətini öyrənmək üçün verilib. Sorğuda həmçinin rayonlar üzrə respondentlərin məlumatların açıqlanmasından məmnunluq səviyyəsi öyrənilib.

Sorğu nəticələrinin emalı göstərir ki, respondentlər dövlət və bələdiyyə qurumlarının məlumat açıqlığı səviyyəsindən razı deyillər. Respondentlərin yalnız ¼-i bu suala müsbət cavab verib. Rəyi soruşulanların təxminən yarısı (47,6%) məlumatların açıq olmamasını bildirib. 28,1% respondent isə məlumatsız olduğu bildirərək konkret mövqə bildirməyib. (Qrafik 14)

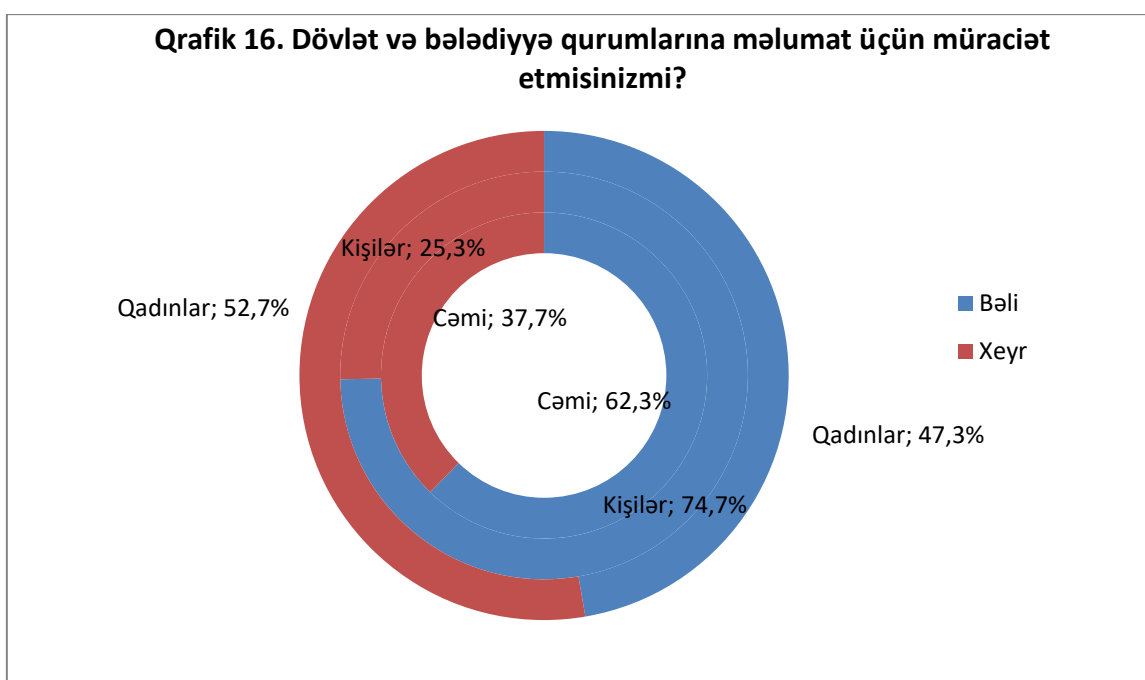
4 rayon üzrə ümumilikdə dövlət və bələdiyyə qurumlarının məlumatlarının açıqlıq səviyyəsi aşağı olsa da ayrı-ayrılıqda fərqli mənşərədir. Respondentlərin ən çox narazı qaldığı rayon *Xaçmaz* olub. Bu rayonda açıqlıq səviyyəsindən cəmi 8% razı qalıb. *Yevlaxda* isə 4 inzibati ərazi vahidi arasında ən yaxşı vəziyyətdir. *Yevlax* sakinləri olan respondentlərin 42,4%-i suala müsbət cavab verib. *Bərdə* (25,2%) və *Mingəçevirdə* (22%) isə respondentlərin müsbət cavabı 4 rayon üzrə orta göstəriciyə yaxın olub. Rayonlar arasında açıqlıq səviyyəsindən ən çox narazı qalan ərazi vahidi *Mingəçevir* (67%), ən az narazı qalan ərazi vahidi isə *Xaçmaz* (35,2%) olub. *Bərdə* (45,6%) və *Yevlax* (43,4%) rayonlarının təmsilçilərinin yarıya qədər məlumatların açıq olmadığını bildiriblər. Sorğu aparılmış yaşayış məntəqələri arasında *Xaçmaz* rayonun sakinləri (56,2%) suala cavablarında məlumatsız olduqlarını bildiriblər. (Qrafik 15)

Nəticə: Ümumən götürükdə respondentlər dövlət və bələdiyyə qurumlarının məlumat açıqlığı səviyyəsindən razı deyillər. Rəyi soruşulanların yalnız ¼-i məlumatların açıqlığını təsdiqləyib. Regionlar üzrə dövlət və bələdiyyə qurumlarının məlumatlarının açıqlıq səviyyəsi fərqli olub. Açıqlıq səviyyəsindən ən çox narazılıq edənlər Xaçmaz, ən az nazarlıq edənlərsə Yevlax təmsilçiləridir.

“Siz konkret sualla bağlı hansısa dövlət və ya bələdiyyə qurumuna müraciət etmişinizmi?” sualının verilməsində məqsəd respondentlərin açıqlıq səviyyəsinə münasibətlərinin real fəaliyyətə əsaslanmasını müəyyənləşdirmək idi. Sualın cavablarının gender təhlili də aparılıb.

Cavablardan məlum olub ki, respondentlərin əksəriyyəti (62,3%) müraciət edib. 37,7% respondent müraciət etmədiyini bildirib. Respondentlərin gender təhlili göstərir ki, müraciətlə bağlı kişi və qadınlarda əhəmiyyətli fərq var. Belə ki, kişilərin 74,7%-i konkret olaraq bu qurumlara müraciət etdiklərini bildirdikləri halda qadınlardan 47,3%-i bu cavabı təsdiqləyiblər. (Qrafik 16)

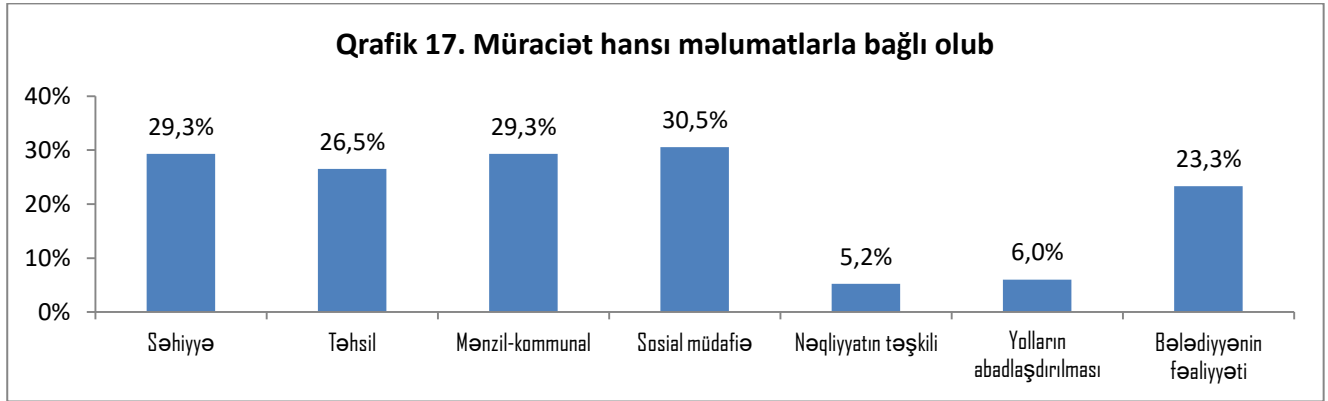

Növbəti sual konkret olaraq bu qurumlara müraciət edənlərə yönəlib. Sual müraciətin məzmunu ilə bağlı olub. Respondentlərə hansı məlumatlarla bağlı müraciət edildiyi soruşulub. Cavablardan aydın olur ki, əsasən səhiyyə (29,3%), mənzil-kommunal (29,2%) və sosial-müdafiə (30,5%) ilə bağlı məlumatlar lazım olub. Nəqliyyatın təşkili (5,2%) və yolların abadlaşdırılması (6%) ilə bağlı məlumatlara az müraciət olunub. (Qrafik 17)

Nəticə: Respondentlərin əksəriyyəti bu qurumlara müraciət edib. Respondentlərin gender təhlili göstərir ki, qadınlarla müqayisədə kişilərin müraciəti daha çox olub.

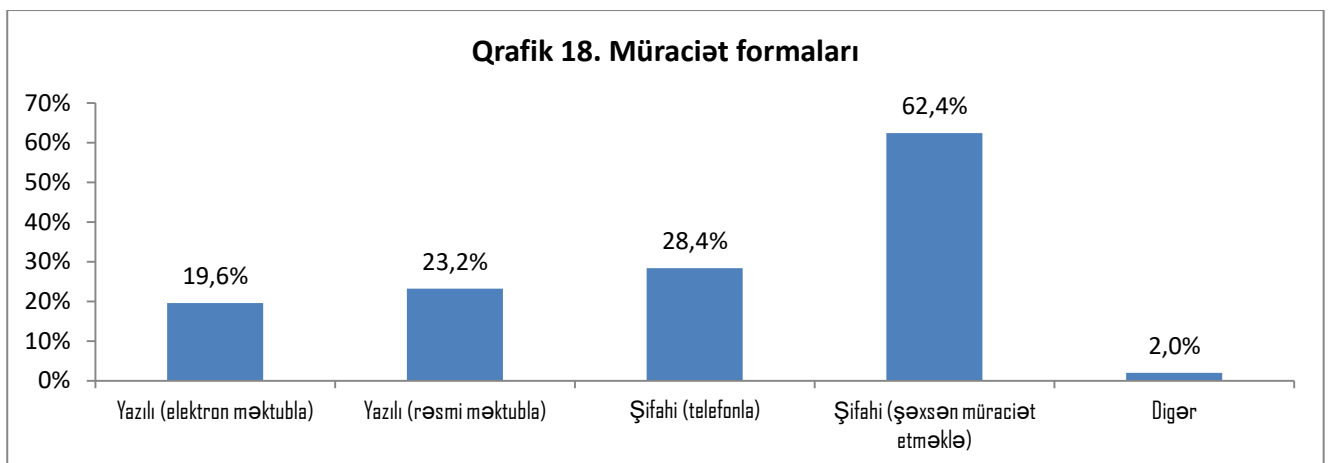
Növbəti sual konkret olaraq bu qurumlara müraciət edənlərə yönəlib. Sual müraciətin məzmunu ilə bağlı olub.

Respondentlərə hansı məlumatlarla bağlı müraciət edildiyi soruşulub. Cavablardan aydın olur ki, əsasən *səhiyyə* (29,3%), *mənzil-kommunal* (29,2%) və *sosial-müdafiə* (30,5%) ilə bağlı məlumatlar lazım olub. *Nəqliyyatın təşkili* (5,2%) və *yolların abadlaşdırılması* (6%) ilə bağlı məlumatlara az müraciət olunub. **(Qrafik 17)**

Sorğuya *müraciət formaları ilə bağlı sual* da daxil edilmişdi. Sualı verməkdə məqsəd əhalinin daha çox hansı müraciət kanallarına üstünlük vermələrini müəyyənləşdirmək olub.

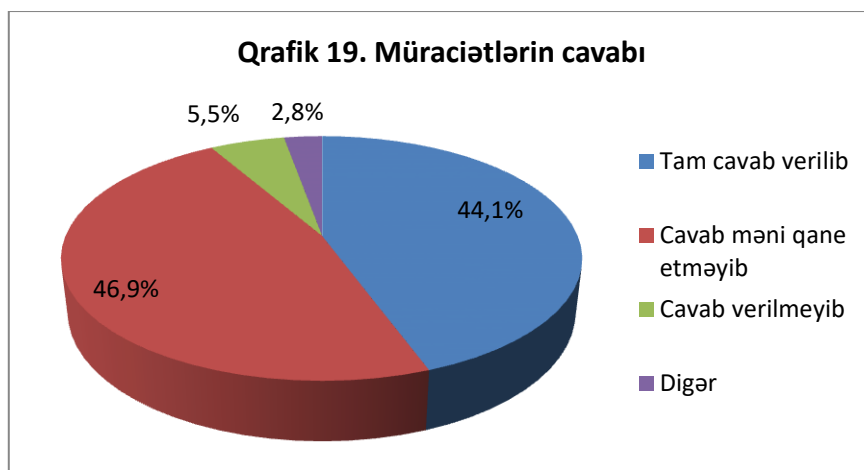
Cavablardan aydın olur ki, əhali dahaşifahi formaya üstünlük veriblər. Rəyi soruşulanların əksəriyyəti (62,4%) *şifahi şəkildə şəxsən müraciət* etdiklərini qeyd ediblər. Digər forma olaraq *şifahi olaraq telefonla* (28,4%) müraciəti göstəriblər. Respondentlərin təxminin 1/5-i cavab variantlarında yazılı şəkildə müraciəti qeyd ediblər. Onların 23,2%-i *rəsmi məktubla*, 19,6%-i *elektron məktubla* sorğu göndəriblər. 2% respondent digər variantı seçsə də müraciət formasının nədəb ibarət olduğunu qeyd etməyib. **(Qrafik 18)**

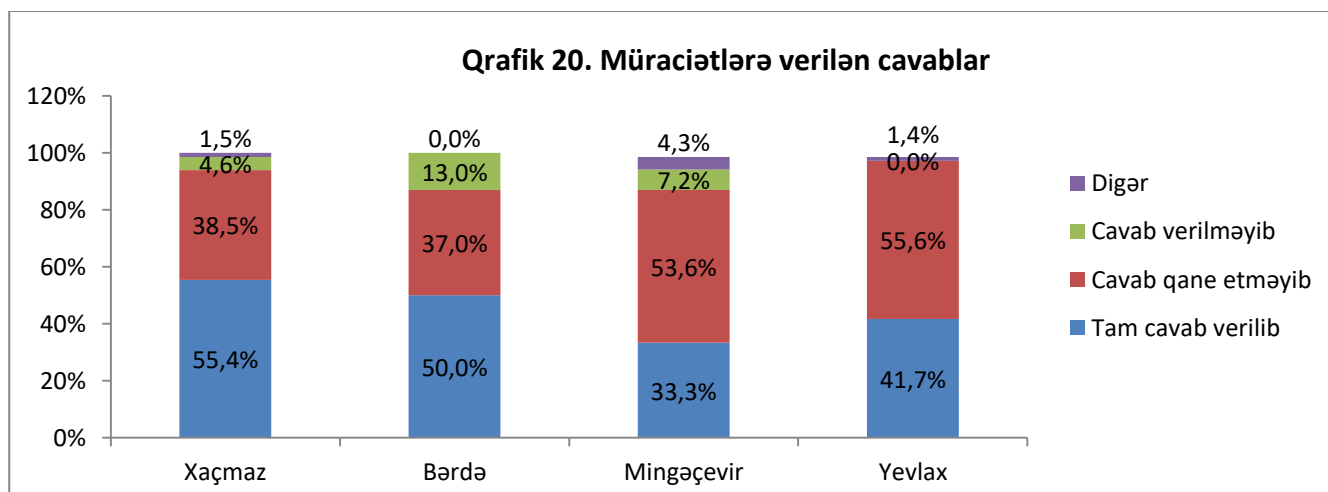
Nəticə: *Cavablardan əhalinin daha çox şifahi müraciət formasına üstünlük verirlər. Şifahi müraciət forması olaraq şəxsən müraciət etdiklərini bildiriblər. Respondentlərin gender təhlili göstərir ki, qadın və kişi respondentlərin müraciət formaları üst-üstə düşür.*

Növbəti sual **cavab variantları** ilə bağlı olub. Sualın verilməsində məqsəd dövlət və bələdiyyə qurumlarının respondentlərin sualların cavablardan qane səviyyəsini müəyyənləşdirmək olub. Bu qiymətləndirmə rayonlar üzrə də aparılıb.

Müraciətlərə müvafiq qurumların verdikləri cavabları əsasən müsbət olub. Respondentlərin 44,1%-i hesab edir ki, onların müraciətlərinə *tam cavab* verilib. 46,9% respondent isə cavab verilsə də *onları qane etmədiyini* bildiriblər. 2,8% respondent digər variantı (hələki cavab gözləyir, nəzərə alınacağı bildirilib) göstərib. Rəyi soruşulanların cəmi 5,5%-i cavab verilmədiyini qeyd edib. **(Qrafik 19)**

Əhalinin müraciətlərinə cavab səviyyəsini qiymətləndirmək üçün yaşayış məntəqələri üzrə də ayrı-ayrılıqda qiymətləndirmə aparılıb. Cavablarda məlum olur ki, ümumən götürdükdə müraciətlər keyfiyyətində asılı olmayaraq qurumlar tərəfindən cavablandırılıb. Müraciətlərə tam cavab verməklə bağlı ən yaxşı vəziyyət *Xaçmazda* (55,4%), ən aşağı vəziyyət isə *Mingəçevirdə* (33,3%) olub. Cavab verilməməsinin ən yüksək həddi *Bərdədə* (13%), ən aşağı həddi isə *Yevlaxda* qeydə alınıb. Cavablardan məlum olur ki, *Yevlaxda* cavab verilməməsi halı baş verməyib. **(Qrafik 20)**

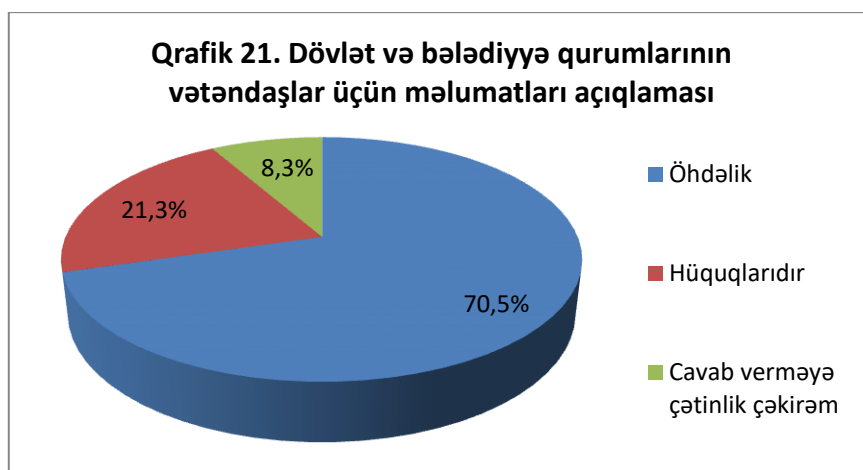

Nəticə: *Müraciətlərə müvafiq qurumların verdikləri cavabları əsasən müsbət olub. Xırda istisnalarla demək olar ki, müraciətlərin hamısı cavablandırılıb. Əsas narahatçılıq sualların tam*

cavablandırılması ilə bağlı olub. Cavabların təxminən yarısı qanedici səviyyədə olub. Müraciətlərə tam cavab verilməklə bağlı 4 rayon arasında ən yaxşı vəziyyət Xaçmazda, ən pis vəziyyət isə Mingəçevirdə olub. Yevləxdə cavabsız müraciət olmadığı halda Bərdə də bu, ən yüksək həddə olub.

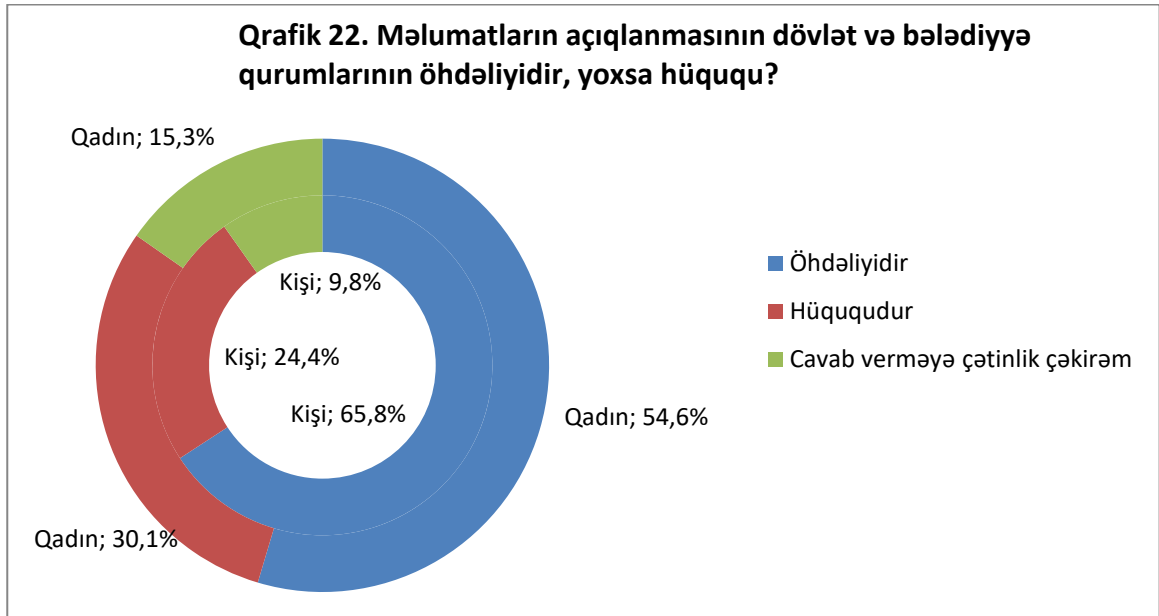
Qarşıya qoyulan məqsədlərdən biri də sorğu vasitəsilə dövlət qurumlarının məlumatların açıqlanması öhdəlikləri ilə bağlı respondentlərin bilgilərini öyrənmək olub. Ona görə də respondentlər üçün **“Sizcə, dövlət və bələdiyyə qurumlarının vətəndaşlar üçün məlumatları açıqlaması öhdəlikdir, yoxsa hüquqlarıdır?”** sualı qoyulmuşdu. Sualın cavablarının gender və təhsil səviyyəsi üzrə də təhlili aparılıb. Məqsəd əhalinin məlumatlılıq səviyyəsinə onların təhsil səviyyəsinin təsirini qiymətləndirmək olub.

Cavablardan məlum olur ki, 70,5% respondent məlumatların açıqlanmasını dövlət və bələdiyyə qurumlarının öhdəliyi, 21,3%-i isə hüququ hesab edir. Rəyi soruşulanların 8,3%-i cavab verməyə çətinlik çəkdi. (Qrafik 21)

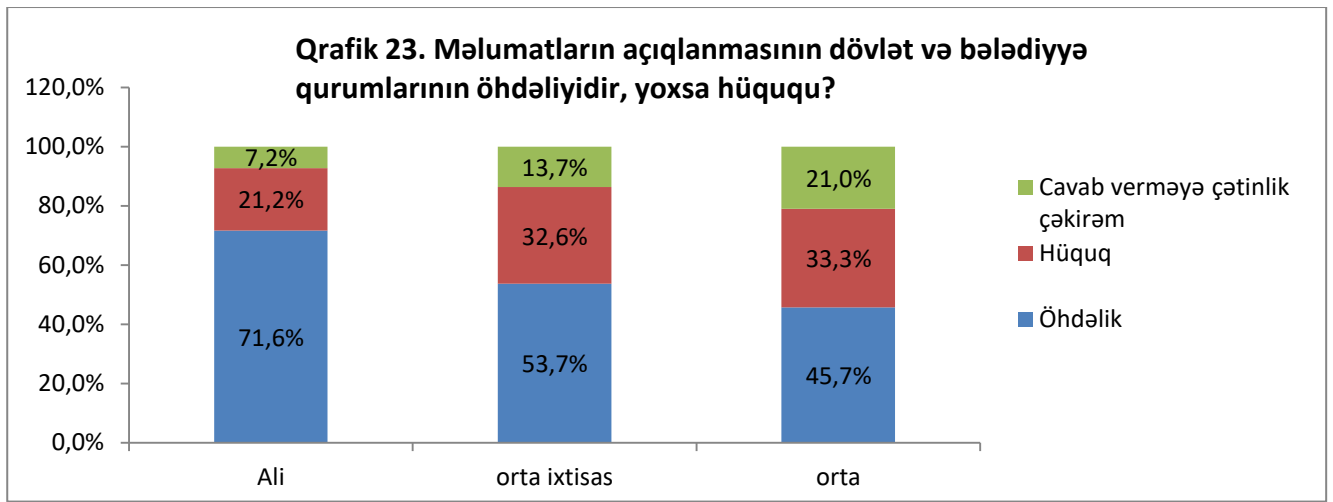

Məlumatların açıqlanmasının dövlət və bələdiyyə qurumlarının öhdəliyi, yoxsa hüququ olmasına rəy bildirənlərin gender və təhsil analizi də aparılıb. Gender təhlilinə nəzər salsaq görərik ki, suala cavablar arasında ciddi fərq yoxdur. Hər iki cinsin əksəriyyəti məlumatların açıqlanmasının dövlət və bələdiyyə qurumlarının öhdəliyi olduğunu bilirlər. Kişilərin 65,8%-i, qadınların 54,6%-i belə cavab veriblər. Kişilərlə (9,8%) müqayisədə qadınlarda (15,3%) məlumatlılıq daha çoxdur (Qrafik 22)

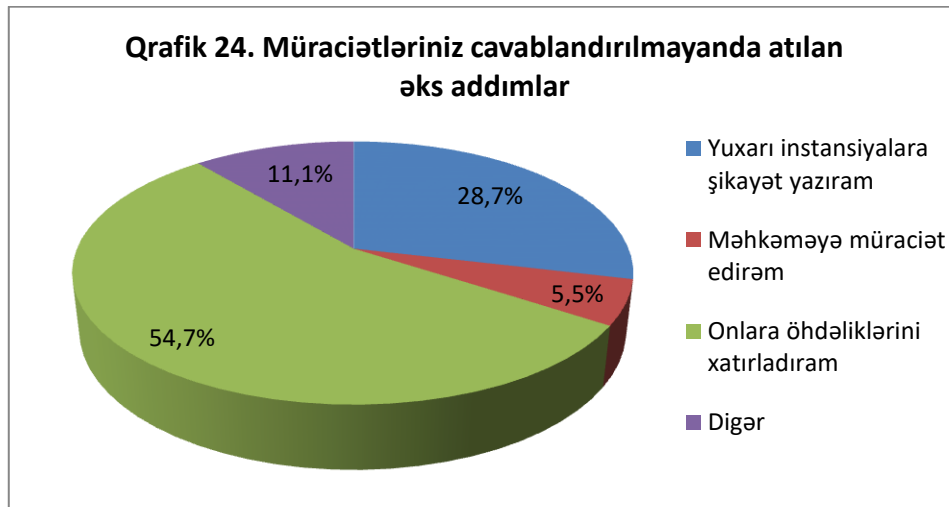
Məlumatlılıq səviyyəsi ilə təhsil səviyyəsi arasında əlaqəni olub-olmadığını müəyyənləşdirmək üçün respondentlərin təhsil səviyyələri əsasında cavablarını analiz edək. Cavablardan görünür ki, respondentlərin təhsil səviyyəsi ilə onların məlumatlılıq səviyyəsi arasında asılılıq var. Təhsil səviyyəsi artdıqca verilmiş sualın cavabını daha dəqiq cavablandırılar. *Ali təhsilli* respondentlər 71,6%-i məlumatların açıqlanmasını qurumların öhdəliyi olduğu qeyd etdiyi halda *orta ixtisaslı* respondentlərin 53,7%-i, *orta təhsilli* respondentlərin isə 45,7%-i belə düşündüyü qeyd ediblər. Digər tərəfdən *ali təhsillilərin* cəmi 7,2%-i suala cavab verməkdə çətinlik çəkdiyi halda *orta ixtisaslıların* 13,7%-i, *orta təhsillilərin* isə 21%-i konkret cavab verə bilməyiblər. (Qrafik 23)

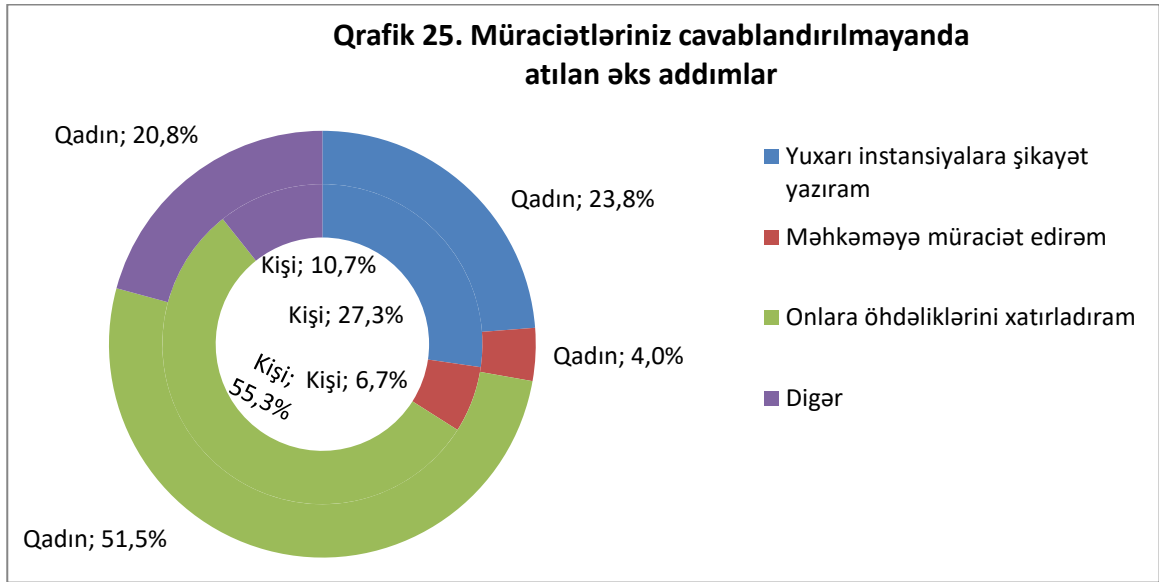
Nəticə: Cavablardan məlum olur ki, respondentlərin 2/3-si məlumatların açıqlanmasını dövlət və bələdiyyə qurumlarının öhdəliyi olduğu bilirlər. Gender təhlilinə nəzər salsaq görürük ki, kişilərin məlumatlılıq səviyyəsi qadınlara nisbətən çoxdur. Eyni zamanda cavabların analizi göstərdi ki, respondentlərin təhsil səviyyəsi ilə onların məlumatlılıq səviyyəsi arasında asılılıq var. Təhsil səviyyəsi artdıqca məlumatlılıq səviyyəsi daha yüksək olub.

Nəhayət sonuncu sual *müraciətlərin cavablandırılmadığı halda respondentlərin davranışı* ilə bağlı idi. Bu sual respondentlərin hamısına yox, məlumatların açıqlanmasını qurumların öhdəliyi sayanlara ünvanlanmışdı. Bu sual cavabları analiz edilərkən, respondentlərin gender tərkibi və təhsil səviyyəsi üzrə məlumatlar da diqqətə alınıb. Məqsəd davranışlara əhalinin cinsinin və təhsil səviyyəsinin nə dərəcədə rol oynadığını qiymətləndirmək olub.

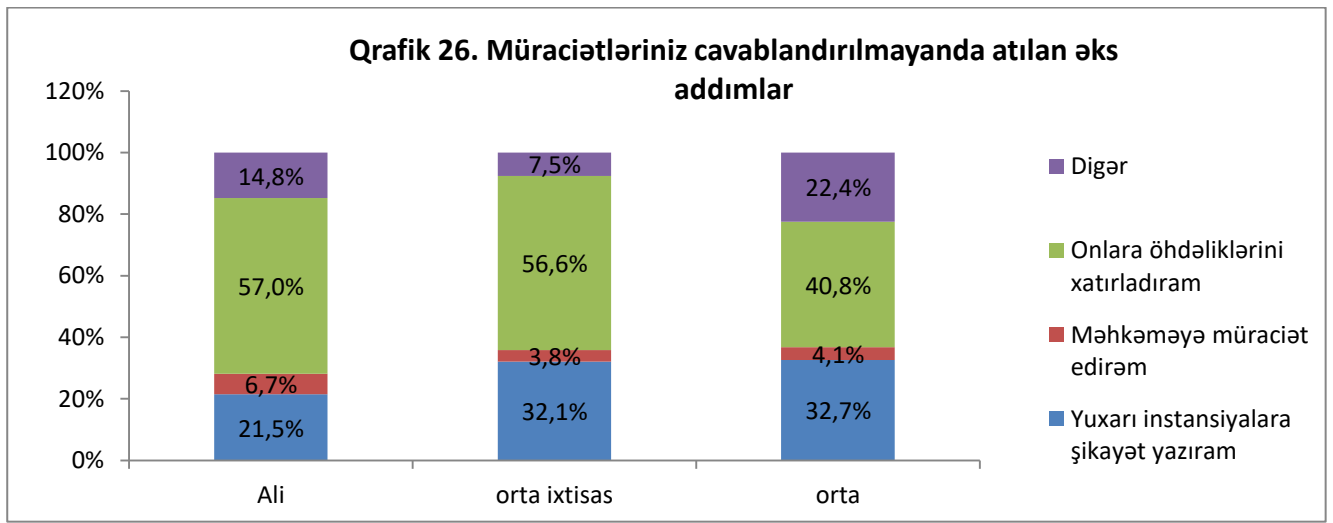
Cavab variantları göstərir ki, respondentlərin yarısından çoxu (54,7%) müraciətlərə cavab verməyən dövlət və bələdiyyə qurumlarına *onların öhdəliklərini xatırladır*. Rəyi soruşulanların 28,7%-i *yuxarı instansiyalara şikayət yazmaqla* kifayətlənir. Respondentlərin hətta 5,4%-i *məhkəməyə müraciət etdiklərini* bildirib. 11,1% respondent isə digər yollara (heç nə etmələr, yenidən müraciət edirlər və s.) əl atırlar. **(Qrafik 24)**

Cavabların gender təhlili göstərir ki, qadınlarla (23,8%) müqayisədə kişilər (27,3%) daha çox *yuxarı instansiyalara şikayət etməyə* meyillidirlər. Cavablara əsasən, *məhkəməyə müraciət* tədbirlərində (k:6,7%, q:4%) və qurumlara *öhdəliklərinin xatırlanması* (k:55,3%, q:51,5%) məsələlərində də kişilər qadınları üstələyir. Ancaq kişilərlə müqayisədə qadınlar daha çox alternativ addımlardan (gözləmə, heç bir addım atmama və s.) istifadə edirlər. **(Qrafik 25)**

Respondentlərin təhsil səviyyəsinə gəldikdə isə cavablar əsasında qeyd etmək olar ki, ali təhsilli (6,7%) respondentlər arasında *məhkəməyə müraciət edənlər* orta ixtisas (3,8%) və orta təhsilli (4,1%) respondentlər ilə müqayisədə daha çoxdur. Dövlət və bələdiyyə qurumlarına *onların öhdəliklərini xatırladan* respondentlər arasında da ali təhsillilər (57%) üstünlük təşkil edir. Ancaq ali təhsillilərdən (21,5%) fərqli olaraq orta ixtisas (32,1%) və orta təhsilli respondentlər *yuxarı instansiyalara daha çox şikayət edirlər*. (Qrafik 26)

Nəticə: *Cavab variantları göstərir ki, respondentlərin yarısından çoxu müraciətlərə cavab verməyən dövlət və bələdiyyə qurumlarına onların öhdəliklərini xatırlatmaqla kifayətləniblər. Rəyi soruşulanların yalnız 1/3-i konkret addım (yuxarı instansiyalara şikayət yazmaq, məhkəməyə müraciət etmək) atmağa üstünlük veriblər. Gender təhlilinə gəldikdə isə konkret addım atan respondentlər arasında qadınlarla müqayisədə kişilər daha çox aktiv addım atmağa meyillidirlər. Təhsil səviyyəsinə gəldikdə isə ali təhsilli respondentlər aşağı təhsil səviyyəli respondentlərlə müqayisədə daha çox məhkəməyə müraciət edənlər olub.*

SORĞUNUN NƏTİCƏLƏRİ

Yerlərdə vətəndaşların ictimai informasiyalara əlçatanlıq səviyyəsinin qiymətləndirilməsi məqsədilə 408 nəfər respondentlər arasında aparılmış sorğu cavablarının analizi aşağıdakı nəticələri ortaya çıxartdı.

- 1) **Respondentlərin gündəlik həyatlarında dövlət və bələdiyyə qurumlarının göstərdiyi xidmətlərlə bağlı məlumatlara yüksək ehtiyacları var.**
Respondentlərin daha çox səhiyyə (66,1%), təhsil (54,5%) və sosial-müdafiə (51,1%) xidmətləri ilə bağlı məlumatlar maraqlandırır. Nəqliyyatın təşkili (16,7%) ilə bağlı məlumatlara isə maraq azdır.
- 2) Dövlət və bələdiyyə qurumlarının göstərdiyi xidmətlərlə bağlı məlumatlara yüksək ehtiyacların olmasına rəğmən faktiki olaraq **məlumatlara çıxış imkanı nisbətən aşağı səviyyədədir.** Respondentlər təhsil (52,9%) və səhiyyə (49,6%) məlumatlarını digərləri ilə müqayisədə daha asan əldə edə bilirlər. Yolların abadlaşdırılması (9%) və nəqliyyatın təşkili (6%) ilə bağlı məlumatlar çətin əldə edilir.
- 3) Kişi və qadınların məlumatlara çıxış imkanları arasında ciddi fərq olmasa da səhiyyə (53,8%) və təhsil (57,7%) məlumatları qadınlar, mənzil-kommunal (36,1%), sosial müdafiə (31,1%) və bələdiyyə fəaliyyəti (30,1%) ilə bağlı məlumatlar isə kişilər üçün daha çox əlçatandır.
- 4) Məlumatlara çıxış imkanı yaşayış məntəqələri arasında fərqli olub. Xaçmaz və Bərdə rayonlarında səhiyyə və təhsil, Yexlax və Mingəçevirdə isə bələdiyyələrin fəaliyyəti ilə bağlı məlumatlara çıxış yaxşıdır. Nəqliyyatın təşkili və yolların bağlanması ilə bağlı məlumatların əldə edilməsi şəhər və rayonların hamısında əsas problem olub.
- 5) Respondentlər ictimai xidmətlərlə bağlı məlumatları əldə etmək üçün bu xidməti göstərən **qurumların rəsmi internet səhifələrinə (62,2%) üstünlük versələr də reallıqda əsasən sosial şəbəkələrin məlumatlarından (64,7%) faydalanırlar.** Cinsindən, təhsil səviyyəsində asılı olmayaraq sosial şəbəkələr əhalinin faktiki məlumat mənbəyi rolunu oynayır.
- 6) **Ali təhsilli respondentlərin (2,9%) aşağı - orta ixtisas (6,3%) və orta (6,7%) təhsilli respondentlərlə müqayisədə məlumat almamaq imkanları reallıqda daha azdır.**
- 7) **Respondentlər dövlət və bələdiyyə qurumlarının məlumat açıqlığı səviyyəsindən razı deyillər.** Respondentlərin yalnız ¼-i məlumat ala bildiklərini

bildiriblər. Respondentlərin ən az razı qaldığı rayon *Xaçmaz* (8%), ən çox razı qaldıqları rayon isə *Yevlax* (42,4%) təmsilçiləri olub.

- 8) **Respondentlər dövlət və bələdiyyə qurumlarına daha çox səhiyyə (29,3%), mənzil-kommunal (29,3%) və sosial-müdafiə (30,5%) ilə bağlı məlumatlar üçün müraciət ediblər.**
- 9) **Respondentlər dövlət və bələdiyyə qurumlarından məlumat əldə etmək üçün daha çox şifahi formaya üstünlük veriblər.** Rəyi soruşulanların 62,4%-i şifahi şəkildə şəxsən, 28,4%-i şifahi olaraq telefonla müraciəti etdiklərini qeyd ediblər. Qadın və kişi respondentlərin müraciət formalarında fərq olmayıb.
- 10) **Müvafiq qurumların respondentlərin müraciətlərinə reaksiyaları cavabların keyfiyyətindən asılı olaraq əsasən (91%) müsbət olub.** Əsas narahatçılıq sualların tam cavablandırılması ilə (46,9%) bağlı olub. Ümilikdə respondentlərin 44,1%-i cavablardan tam razı qalıblar. Ən çox *Xaçmaz* (55,4%), ən azı isə *Mingəçevir* (33,3%) sakinləri razı qalıblar. *Yevlax*da cavabsız müraciət olmadığı halda *Bərdə* də bu, ən yüksək həddə olub.
- 11) **Respondentlərin böyük əksəriyyəti (70,5%) məlumatların açıqlanmasının dövlət və bələdiyyə qurumlarının öhdəlikləri olduğunu bilirlər.** Məlumatların açıqlanması öhdəliklərinə münasibətdə kişilərlə (65,8%) müqayisədə qadınlarda (54,6%) məlumatsızlıq daha çoxdur.
- 12) **Respondentlərin cavabları təhsil səviyyəsi ilə onların dövlət və bələdiyyə qurumlarının öhdəlikləri ilə bağlı məlumatlılıq səviyyəsi arasında əlaqə olduğunu göstərdi.** Təhsil səviyyəsi artdıqca məlumatlılıq səviyyəsi də artır. Belə ki, ali təhsilli respondentlər 71,6%-i məlumatların açıqlanmasını qurumların öhdəliyi olduğu qeyd etdiyi halda orta ixtisaslı respondentlərin 53,7%-i, orta təhsilli respondentlərin isə 45,7%-i belə düşündüyü qeyd ediblər.
- 13) Respondentlərin yarıdan çoxu (54,7%) müraciətlərə cavab verməyən dövlət və bələdiyyə qurumlarına onların **öhdəliklərini xatırlatmaqla kifayətləniblər.** Rəyi soruşulanların yalnız 1/3-i konkret addım (yuxarı instansiyalara şikayət yazmaq, məhkəməyə müraciət etmək) atmağa üstünlük veriblər.
- 14) Müraciətlərinə cavab almadıqlarına görə konkret addım atan respondentlər arasında **qadınlarla müqayisədə kişilər daha çox aktiv addım atmağa meyillidirlər.** Kişilərin 27,3%-i yuxarı instansiyalara şikayət etməyə, 6,7%-i məhkəməyə müraciət tədbirlərinə əl atdıqları halda, qadınlarda bu göstərici uyğun

olaraq 23,8% və 4% olub. Qadınlar daha çox passiv addımlara (gözləmək, heç bir addım atmamaq və s.) üstünlük veriblər.

15) Dövlət və bələdiyyə qurumları onlara edilən müraciətləri cavablandırmadıqda ali təhsilli respondentlər aşağı təhsilli respondentlərlə müqayisədə daha məhkəməyə müraciət edir və ya bu qurumlara onların öhdəliklərini xatırladırlar.